

**МІНІСТЕРСТВО ЗАХИСТУ ДОВКІЛЛЯ
ТА ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ**

**ДЕРЖАВНА ЕКОЛОГІЧНА АКАДЕМІЯ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ ТА УПРАВЛІННЯ**

«СХВАЛЕНО»

Вченою радою Державної екологічної
академії післядипломної освіти та управління

Голова Вченої ради

О. Бондар
(Протокол № 4-20 від 27.10.2020 р.)

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

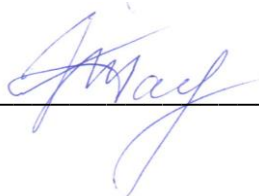
«ІНСТИТУЦІЙНИЙ АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ»

Галузь знань:	05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність:	051 Економіка
Освітньо-наукова програма	Економіка природокористування та охорони навколишнього середовища

Робочу програму з дисципліни «Інституційний аналіз економічного розвитку» для підготування докторів філософії зі спеціальності 051 – «Економіка» у галузі знань 05 – «Соціальні та поведінкові науки»

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

доктор економічних наук, професор,
Заслужений економіст України,
професор кафедри зеленої економіки
та економіки природокористування

Галушкіна Тетяна Павлівна

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри зеленої економіки
та економіки природокористування

О. Хохуляк

Робочу програму обговорено та затверджено на засіданні кафедри зеленої економіки та економіки природокористування, протокол № 3 від 23.10.2020 р.

Завідувач кафедри

О. Бутрим

ПОГОДЖЕНО

Перший проректор
з науково- педагогічної роботи

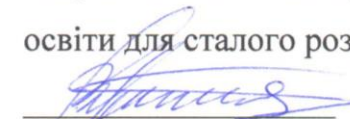

Г. Фінін

« 23 » жовтня 2020 р.

ПОГОДЖЕНО

Директор Міжгалузевого
координаційного центру з екологічної
освіти для сталого розвитку

В. Барановська

« 23 » жовтня 2020 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо–кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		очна (денна) форма навчання	очна (вечірня) форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 05 – соціальні та поведінкові науки	за вибором	
Модулів – 2			
Змістових модулів – 2	Спеціальність: 051 – економіка	Рік підготовки:	
Індивідуальне науково-дослідне завдання розробка тестів, розробка лекційного, семінарського заняття (назва)		2-й	-й
Загальна кількість годин – 120		Семестр	
		3-й	-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – самостійної роботи –	Освітньо–кваліфікаційний рівень: аспірант	Лекції	
		год.	20 год.
		Практичні, семінарські	
		год.	20 год., з них консультації – 2 год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		год.	80 год.
		Індивідуальні завдання:	
год.			
Вид контролю: екзамен			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни є оволодіння аспірантами знанням концептуально-методологічних засад сучасної інституційної економічної теорії у складі її основних дослідних програм, опанування сучасним інструментарієм інституційно-еволюційного аналізу структури та процесу економічного розвитку для проведення власного наукового дослідження.

Завдання:

- усвідомлення та засвоєння методології й дослідницького інструментарію сучасних інституціональних теорій для аналізу суспільно-економічних явищ;
- обґрунтування ролі інститутів в економічній системі, уміння здійснювати оцінку ефективності їх функціонування та імпортування;
- ознайомлення з основними теоріями інституціональної економіки (прав власності, трансакційних витрат, контрактів тощо) в економічному аналізі;
- формування уявлень про основи економічної діяльності інститутів, організацій та окремих індивідуумів, інституціональні чинники розвитку і обмеження економіки, а також про трансформацію інституціональних систем;
- здатність до самостійного пошуку, аналізу, структурування та відбору потрібної інформації, уміння використовувати інформаційно-комунікаційні засоби для реалізації процесів інституційного аналізу;
- формування навичок роботи в команді і кваліфікованого ведення дискусій при обговоренні і вирішенні проблемних завдань інституційного розвитку економіки;
- здатність до поглиблення системних економіко-теоретичних та історико-економічних знань щодо новітніх явищ і процесів соціально-економічного розвитку.

3. Організація курсу

На вивчення навчальної дисципліни відведено 120 годин 4 кредити ЄКТС. Аудиторна робота включає 20 год. лекційних, 18 год. практичних робіт, консультації 2 год. Самостійна робота над курсом – 80 годин.

4. Рейтингові оцінки

Курс оцінюється за 100-бальною шкалою: до 60 балів – за роботу у семестрі; за іспит – до 40 балів.

5. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1. Теоретико-методологічні основи інституційного аналізу економічного розвитку.

Тема 1. Теоретико-методологічні витоки та основи інституційної економічної теорії. Ідейно-теоретичні джерела інституційного напрямку економічної теорії. Основні течії раннього інституціоналізму. Парадигмальні засади неоінституційної теорії. Методологія інституціональних досліджень.

Тема 2. Інститути як базові елементи інституційного аналізу економічного розвитку. Природа норми як первинної складової інституціонального середовища. Норми командної та ринкової економічних систем. Правила та їх класифікація. Інститути: поняття та підходи до визначення їх походження.

Тема 3. Інституційний аналіз трансакційних витрат у структурі економічного розвитку. Поняття трансакцій та трансакційних витрат. Класифікація трансакційних витрат. Зовнішні ефекти і трансакційні витрати. Теорема Р. Коуза та її значення. Проблеми вимірювання та засоби зменшення трансакційних витрат.

Тема 4. Інституційна теорія права власності. Власність як економічний та соціальний інститут. Специфікація прав власності: сутність та значення. Захист прав власності. Інституційна характеристика форм власності.

Тема 5. Теорія контрактів в інституційній економіці. Еволюція концептуальних підходів до визначення поняття та класифікації контрактів. Типологізація контрактних відносин. Сутність та характеристика контрактного процесу. Механізм забезпечення виконання умов контрактів.

Модуль 2. Інституційний аналіз діяльності економічних організацій

Тема 6. Організація як об'єкт інституційного аналізу. Сутність організації та її головні ознаки. Аналіз факторів виникнення організацій. Інституційні основи діяльності підприємства (фірми). Типологія фірм. Інституційна природа домогосподарства у контексті економічного розвитку.

Тема 7. Інституційна модель держави як чинник економічного розвитку. Еволюція підходів до тлумачення природи держави в інституціональній економічній теорії. Держава як економічна організація: її сутність та функції. Роль держави в сучасній економіці. Інституційні основи типології держави.

Тема 8. Теоретико-методологічні засади інституційного забезпечення людського капіталу. Теоретична модель людини у традиційному інституціоналізмі та її відмінності від неокласичної моделі «економічної людини». Теоретичні моделі людини, людського капіталу і мотивації у новому інституціоналізмі. Концепції людського капіталу в інституціональній економічній теорії. Механізм інституційного забезпечення людського капіталу.

Тема 9. Трансформація інституційних систем в структурі економічного розвитку. Природа інституційної системи та причини її трансформації. Структура та механізм еволюційного розвитку інституційної системи. Революційні концепції зміни інститутів у структурі економічного розвитку. Сутність та класифікація витрат, пов'язаних з інституціональною трансформацією.

Тема 10. Інституційна трансформація економіки України. Напрями інституційних перетворень в Україні в 90-х рр. ХХ ст. Характер та наслідки

інституційної трансформації вітчизняної економіки. Проблеми імпорту (трансплантації) інститутів в інституціональне середовище. Сучасний етап інституціонально-ринкової системи України.

6. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	Загалом	у тому числі					Загалом	у тому числі				
л		п	лаб	інд	с.р	л		п	лаб	інд	с.р	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
<u>Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи інституційного аналізу економічного розвитку</u>												
Тема 1. Теоретико-методологічні витоки та основи інституційної економічної теорії.								2	2			8
Тема 2. Інститути як базові елементи інституційного аналізу економічного розвитку.								2	2			6
Тема 3. Інституційний аналіз трансакційних витрат у структурі економічного розвитку.								2	2			10

Тема 4. Інституційна теорія права власності.								2	2			8
Тема 5. Теорія контрактів в інституційній економіці.								2	2			10
Модуль 2. Інституційний аналіз діяльності економічних організацій												
Тема 6. Організація як об'єкт інституційного аналізу.								2	2			8
Тема 7. Інституційна модель держави як чинник економічного розвитку.								2	2			8
Тема 8. Теоретико- методологічні засади інституційного забезпечення людського капіталу.								2	2			6
Тема 9. Трансформація інституційних систем в структурі економічного розвитку.								2	2			6

Тема 10. Інституційна трансформація економіки України.								2	0			10
Разом годин								20	18			80

7. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Теоретико-методологічні витоки та основи інституційної економічної теорії.	2
2.	Інститути як базові елементи інституційного аналізу економічного розвитку	2
3.	Інституційний аналіз трансакційних витрат у структурі економічного розвитку.	2
4.	Інституційна теорія права власності.	2
5.	Теорія контрактів в інституційній економіці.	2
6.	Організація як об'єкт інституційного аналізу.	2
7.	Інституційна модель держави як чинник економічного розвитку.	2
8.	Теоретико-методологічні засади інституційного забезпечення людського капіталу.	2
9.	Трансформація інституційних систем в структурі економічного розвитку.	2
	Разом	18

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Теоретико-методологічні витоки та основи інституційної економічної теорії. Ідейно-теоретичні джерела інституційного напрямку економічної теорії. Основні течії раннього інституціоналізму. Парадигмальні засади неінституційної теорії. Методологія інституціональних досліджень.	8
2.	Інститути як базові елементи інституційного аналізу економічного розвитку Внесок Д. Норта у категоріальну розробку поняття інституції. Поняття інституційної структури економіки. Інституційна структура економік різних типів, довіра як економічна	6

	інституція.	
3.	Інституційний аналіз трансакційних витрат у структурі економічного розвитку. Типологізація економічних систем з нульовими та позитивними трансакційними витратами, їх вплив на економічний розвиток. Сутність та динаміка трансакційного сектору сучасної ринкової економіки.	10
4.	Інституційна теорія права власності. Р. Коуз, А. Алчіан, Д. Норт про інституційну природу прав власності та їх структуру. Правові традиції інтерпретації правомочностей привласнення. Специфікація та захист прав власності. Теорема Коуза, її інтерпретації.	8
5.	Теорія контрактів в інституційній економіці. Еволюція концептуальних підходів до визначення поняття та класифікації контрактів. Типологізація контрактних відносин. Сутність та характеристика контрактного процесу. Механізм забезпечення виконання умов контрактів.	10
6.	Організація як об'єкт інституційного аналізу. Р. Коуз про інституційну природу ринку та фірми. Контрактна теорія фірми. Типологізації контрактних відносин. Класичні, неокласичні та імпліцитні контракти. Економічні міжорганізаційні мережі в інституційній економіці: сутність, функції, гібридні риси.	8
7.	Інституційна модель держави як чинник економічного розвитку Модель держави у теорії азіатського способу виробництва К.- А. Вітфогеля та інституційний аналіз її трансчасових проєкцій. Контрактний підхід до аналізу держави: теорія суспільної угоди. Теорія держави М. Ослона та її теоретико-методологічне значення для трансформаційної економіки.	8
8.	Теоретико-методологічні засади інституційного забезпечення людського капіталу. Теоретична модель людини у традиційному інституціоналізмі та її відмінності від неокласичної моделі «економічної людини». Теоретичні моделі людини, людського капіталу і мотивації у новому інституціоналізмі. Концепції людського капіталу в інституціональній економічній теорії. Механізм інституційного забезпечення людського капіталу.	6
9.	Трансформація інституційних систем в структурі економічного розвитку. Природа інституційної системи та причини її трансформації. Структура та механізм еволюційного розвитку інституційної системи. Револьюційні концепції зміни інститутів у структурі економічного розвитку. Сутність та класифікація витрат, пов'язаних з інституціональною трансформацією.	6

10.	Інституційна трансформація економіки України. Напрями інституційних перетворень в Україні в 90-х рр. ХХ ст. Характер та наслідки інституційної трансформації вітчизняної економіки. Проблеми імпорту (трансплантації) інститутів в інституціональне середовище. Сучасний етап інституціонально-ринкової системи України.	10
	Разом	80

9. Методи навчання

Пояснювально-ілюстративний метод або інформаційно-рецептивний; репродуктивний (репродукція-відтворення); метод проблемного викладення; частково-пошуковий метод; дослідницький метод; дискусійні методи; імітаційні та неімітаційні методи; неігрові методи; метод моделювання.

10. Методи контролю

Практичні роботи, тестові завдання, кейси, самостійні роботи, ситуаційні завдання.

11. Розподіл балів, які отримують аспіранти

Рівень поточних знань аспірантів оцінюється відповідно до методики рейтингові оцінки. Сутність методики полягає у визначенні поточного рейтингу аспіранта, що розраховується як сума балів за всіма видами практичних завдань та результатами самостійної роботи і нараховується протягом семестру.

Приклад для іспиту

Поточне тестування та самостійна робота										Іспит	Сума
Модуль 1					Модуль 2						
T1	T2	T3	T4	T5	T1	T2	T3	T4	T5		
30					30					40	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
-------------	-------------------------------

	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
(91-100) A	відмінно	зараховано
(81-90) B	добре	
(71-90) C		
(66-70) D	задовільно	
(60-65) E		
(30-59) FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
(0-29) F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

12. Рекомендована література

Основна література

1. Аджемоглу Д., Робінсон Дж. Чому нації занепадають? Походження влади, багатства і бідності. – 2-ге вид., випр. / пер. з англ. – К.: Наш формат, 2017. – 440 с.
2. Аузан О. Економіка всього. Як інститути визначають наше життя. – К.: Laurus, 2017. – 44 с.
3. Бортіс Г. Інституції, поведінка та економічна теорія: внесок до класико-кейнсіанської політичної економії / Бортіс Г. ; [пер. з англ. Тамара Бардадим]. – К. : Києво-Могилянська академія, 2007. – 560 с.
4. Гайдай Т.В. Інституційний вимір євроінтеграційної стратегії України / Т.В. Гайдай, А.О. Балдук // Економічна стратегія та політика реалізації європейського вектору розвитку України: концептуальні засади, виклики та протиріччя: монографія. – К.: ТОВ «СІК ГРУП Україна», 2018. – С. 258-272.

5. Гайдай Т.В. Інституція як інструмент інституційного економічного аналізу // Економічна теорія. – 2006. – № 2. – С. 53-64.
6. Гайдай Т.В. Парадигма інституціоналізму: методологічний контекст: монографія – К.: ВПЦ «Київський університет», 2008. – 296 с.
7. Институциональная экономика: новая институциональная экономическая теория: учебник / под общ. ред. А.А. Аузана. – М., 2011. – 447 с.
8. Институциональная экономика: учебник / под общ. ред. А. Олейника. – М.: ИНФРА-М, 2009. – 704 с.
9. Інституційно-інформаційна економіка: підручник / А.А. Чухно, П.І. Юхименко, П.М. Леоненко; за ред. А.А. Чухна. – К.: Знання, 2008. – 700 с.
10. Курс институциональной экономики: институты, сети, трансакционные издержки, контракты: учебник для студентов вузов / Я.И. Кузьминов, К.А. Бендукидзе, М.М. Юдкевич. – М.: ГУ ВШЭ, 2006. – 442 с.
11. Литвиненко Н. І. Інституціональні складові соціально-економічного розвитку країни : монографія / Н. І. Литвиненко. – Дніпропетровськ : Національний гірничий університет, 2015. – 308 с.
12. Нельсон Р.Р., Уинтер Дж. Эволюционная теория экономических изменений / пер. с англ. – М.: Дело, 2002. – 536 с.
13. Норт Д. Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки / пер. з англ. – К.: 2000. – 198 с.
14. Норт Д., Волліс Дж., Вайнгест Б. Насильство та суспільні порядки. Основні чинники які вплинули на хід історії / пер. з англ. – К.: Наш формат, 2017. – 352 с.
15. Олейник А.Н. Институциональная экономика: учеб. пособие. – М.: ИНФРА-М, 2012. – 416 с.
16. Пилипенко Г. М. Інституціональні чинники співвідношення державної і ринкової координації економічної діяльності : монографія / Пилипенко Г. М. – Дніпропетровськ : Національний гірничий університет, 2012. – 293 с.

17. Фуруботн Э.Г., Рихтер Р. Институты и экономическая теория. Достижения новой институциональной экономической теории / пер. с англ. – СПб.: Изд. дом СПбГУ, 2005. – 734 с.

Допоміжна література

1. Бортіс Г. Інституції, поведінка та економічна теорія: внесок до класико-кейнсіанської політичної економії / Бортіс Г. ; [пер. з англ. Тамара Бардадим]. – К. : Києво-Могилянська академія, 2007. – 560 с.

2. Коуз Р. Природа социальных издержек / Р. Коуз // Фирма, рынок и право; [пер. с англ. Б. Пинскера; научн. ред. Р. Капелюшникова]. – М.: Дело ЛТД при участии изд-ва «Gatallaxu», 1993. – С. 87-141.

3. Коуз Р. Природа фирмы: истолкование /Под ред. О. Уильямсона, С. Уинтера. – М. : Дело, 2001. – С. 74 -91.

4. Пилипенко Г. М. Інституціональні чинники співвідношення державної і ринкової координації економічної діяльності : монографія / Пилипенко Г. М. – Дніпропетровськ : Національний гірничий університет, 2012. – 293 с.

5. Попов О. Є. Еволюція розвитку та особливості методології інституціонального аналізу економічних явищ і процесів / О. Є. Попов // Проблеми економіки. – 2012. – № 3. – С. 169 -173.

6. Ткач А. А. Інституціональна економіка. Нова інституціональна економічна теорія / Ткач А.А.– К.: Центр учбової літератури, 2007. – 304 с.

Інформаційні ресурси

Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/>.